

אנליסט | איתי שילוני

עשירי ישראל תתעוררו, הבחירות בפתח

מחקרים מראים שהקשר בין מימון להצלחה בבחירות מורכב יותר ממה שנדמה במבט ראשון: כסף לא קונה ניצחון באופן ישיר, אבל קונה משהו חשוב כמעט באותה מידה - נוכחות

בנימין נתניהו, שכידוע הביא עימו תוכנות אמריקאיות לפוליטיקה הישראלית, הקיף את עצמו לפני עשורים בקבוצת מיליארדרים נאמנים, שהיוותה את רשת הספונסרים שייחפכו לגב הכלכלי של תקופת של-טונו. הבולטים שבהם הם שלדון ומרים אדלסון, יצחק (ואצ'סלב) מירילשווילי ואביו מיכאל מירילשווילי, שאול ואיריס אלוביץ', ג'יימס פאקר, ארתור דונצ'ק, אר-נון מילצ'ן, פטריק דרהי, משפחת פאליק, ספנסר פרט-רידג', שלומי פוגל, רון לאודר ונוספים. אלה איפשרו הקמת מפעל השפעה רב-עוצמה שהחל בחינמון "ישראל היום" ומאוחר יותר "מקור ראשון", תחנות הרדיו "קול חי" ו"גלי ישראל" ואתר האינטרנט "מידה". עם השנים מימן מפעל ההשפעה הזה עשרות עיתונאים, משפיענים ועסקנים - חלקם בהעסקה צולבת ביותר מכלי מדיה אחת. מפעל ההשפעה כולל לא רק את הכסף והשליטה בערוצי התקשורת במימון העשירים אלא גם את העובדה הידועה שחלק מהמיליארדרים המוזכרים לעיל חיבקו ומחבקים את נתניהו ומשפחתו בגלוי, עובדה שגם לה יש, כאמור, ערך רב אצל קהל המצביעים.

ומה מצבם של הטוענים לכתר, אלה שאצלם כל דולר של תרומה אמור לייצר השפעה גדולה? ובכן: הצד השני של המפה הפוליטית התאפיין שוב ושוב בגיוס כספים מאוחר, מבוזר, ולעיתים קרובות תגובתי - כלומר מגיע אחרי שההפסד נראה באופק, ולא כהשקעה מוקדמת ואסטרטגית. יש לכך הסבר שמופיע גם בעבודת ההמשך של ג'ייקובסון עם סמואל קרנל בספרם Strategy and Choice in Congressional Elections ב-1983: התומכים במאגרים איכותיים "מחכים" להיכנס למרוץ רק כשהם מזהים מנהיג מכהן חלש, מה שמנציח את יתרון הפתיחה של המנהיג הנמצא בשלטון. פה ושם צצים עשירים ישראלים התומכים בקבוצה

האמירה "יש שני דברים חשובים בפוליטיקה. הראשון הוא כסף ואת השני אני לא זוכר", מיוחסת למרק האנה, איש עסקים אמריקאי וחבר סנאט מאוהיו שניצל את עושרו וכישוריו העסקיים כדי לנהל בהצלחה את הקמפיינים הנשיאותיים של ווליאם מקינלי ב-1896 וב-1900. האנה נחשב לאבי גיוס הכספים המודרני בפוליטיקה האמריקאית - הראשון שגייס תרומות שיטתיות מבעלי הון ותאגידים בקנה מידה חסר תקדים, שסייעו למקינלי להיבחר פעמיים לנשיא. כסף גדול והצלחה בקמפיינים הותכו לנצח. המחקר האקדמי בנושא, וב-ראשו מאמרו פורץ הדרך של גארי ג'ייקובסון, פרופסור למדעי המדינה מאוניברסיטת קליפורניה, מ-1978, ב"American Political Science Review", מלמד שהקשר בין מימון להצלחה בבחירות מורכב יותר ממה שנדמה במבט ראשון: כסף לא קונה ניצחון באופן ישיר, אבל קונה משהו חשוב כמעט באותה מידה - נוכחות.

עובדה זו נכונה בעיקר אצל מתמודדים המאגרים את השלטון הנוכחי. אצלם, כל דולר נוסף תורגם ישירות לעלייה בנראות ובתמיכה. מנהיגים מכהנים מקבלים נראות כתוצר של השקעות עבר שביססו אותם בתפקיד, בעוד שבהווה התקשורת מסקרת אותם כי הם בתפקיד. החזר ההשקעה הגדול הוא לכסף שנותן סיכוי למי שרודף אחריהם. שרה אנדרסון, גם היא פרופסורית למדעי המדינה מאוניברסיטת קליפורניה, וחוקרים נוספים פרסמו ב-2025 מחקר ב"American Journal of Political Science" המראה כי מעבר להשפעה הישירה של הכסף על המועמדים, הרי שיש לו השפעה על דעת הקהל. כחלק מהערכתנו לעשירים, ולעניין הרב שאנחנו מגלים במעשיהם, העובדה שהם תומכים באופן גלוי במתמודד מסוים מעניקה לו עודף כוח ולגיטימציה החשובים לא פחות מן המימון עצמו.

בנימין נתניהו
הקיף את עצמו
לפני עשורים
בקבוצת
מיליארדרים
נאמנים,
שהיוותה
את רשת
הספונסרים
שייחפכו לגב
הכלכלי של
תקופת שלטונו.
הבולטים שבהם
הם שלדון
ומרים אדלסון

**כסף בלי מס,
ארגון וקרקע
פוליטית
אמיתית לא
מספיק. מי
שרוצה לראות
מפה פוליטית
אחרת בישראל
צריך להפנים
שהשינוי דורש
מחויבות כספית
ארוכת טווח**

זה בדיוק הלקח שהאליטה הכלכלית הישראלית, זו שמזדהה עם שינוי כיוון, טרם הפנימה עד הסוף. כדי לייצר מומנטום לשינוי יש לעסוק בבניית תשתית מתמדת שכת ומוזהה: תקשורת, ארגוני חברה אורחית, מכוני מחקר, פלטפורמות. וחשוב לזכור: חיבוק גלוי. ונכון, השלטון המאותגר מיד קופץ ומודעק ומאשים ומגנף בשמו של ג'ורג' סורוס ובביטויים מבהילים על כסף זר והתערבות זרה. משום מה תומכי השינוי נבהלים עוד מראש ופועלים כנדבנים בסתר, תומכים בפעילות אפורה ליטית ערכית. ייתכן שהם מפחדים.

ברור שההנחה שכסף מבטיח תוצאה היא שטחית. מסע הבחירות של מייקל בלומברג לנשיאות ארצות הברית ב-2020, שבו הוא הוציא יותר מ-500 מיליון דולר ממשאביו האישיים וזכה בכמות מזערית של נציגים במפלגה הדמוקרטית, נהפך לדוגמה הנלמדת בתקשורת ובניתוחים אקדמיים לכך שכסף בלי מס, ארגון וקרקע פוליטית אמיתית לא מספיק. הכסף הוא תנאי הכרחי, אבל לא מספיק. מי שרוצה לראות מפה פוליטית אחרת בישראל צריך להפנים שהשינוי דורש מחויבות כספית ארוכת טווח, כזו שבונה תשתית, ולא רק ריאקטיבית. כל אחד מחברי קהילת בעלי ההון שמבקשת לשנות את חוקי המשחק עבור עצמה, ילדיה ונכדיה, חייב לשאול את עצמו, כל הזמן מחדש, אם הוא מוכן להתמודד עם הרפש שיושלך עליו. הצלת המדינה אינה משימה נטולת מחיה המעשה של רפפורט וחבריו הוא מעשה אמיתי, גם באופן שבו התבצע. כדי להפיל את מכונת ההשפעה שנוצרה כאן, צריך עוד.

או בערכים המתנגדים לשלטון, אולם לרוב הם לא עורשים זאת בתמיכה ישירה וגלויה שתעניק למועמד את "חיבוק העושר". חלקם תמכו בגלוי בפעילות של "אחים לנשק" או תנועות אחרות המבטאות תפיסה ערכית המתנגדת לרוח השלטון. אחד מהם הוא קובי ריכטר שייסד את תנועת "דרכנו" ותמך באופן גלוי בעבר במפלגתו של אהוד ברק. יום ההייטק אורני פטרושקה התפרסם כאחד מהמממנים של המחאה נגד ההפיכה המשטרית. אנשי עסקים נוספים, לא מיליארדרים, כאילן שילוח ויוסי קוצ'יק הוזכרו גם הם כתומכי ההתנגדות להפיכה המשטרית אך פעלו כמרבית חבריהם למשימה בעיקר מאחורי הקלעים. שני אילי הון ישראליים שתמרו ממון ופעילות הם אייל וולדמן ונועם לניר, שגם הם לא חיבקו מועמד או מפלגה. דומה אך שונה הוא הסיפור של אסף רפפורט. רפפורט, ממייסדי Wiz שנמכרה לגוגל תמורת 32 מיליארד דולר, לא תרם לקמפיין בחירות ולא הקים מפלגה. הוא רכש, יחד עם קבוצת הייטקיסטים - בהם מייסדי מאנדרי, ריסקיפייד וקובי ריכטר - את השליטה בערוץ 13, במבנה של קרן פילנתרופית (מריט), עם הבטחה להורמת כ-120 מיליון דולר בתוך שלוש שנים.

רפפורט עצמו הדגיש שהמטרה היא "תקשורת חופשית ועצמאית מכל ממשלה ומכל שלטון". ההצהרות של רפפורט על היעדר שליטה ישירה ועל הקמת חברה לתועלת הציבור שתחזיק בערוץ הדגישו את הניסיון להרחק מעמדה פוליטית. רכישת הערוץ איננה תרומה לפוליטיקאי - זו תרומה לזירה שבה מתקבלות ההחלטות על מי ראוי לאמוץ הציבור. אם ניתן ללמוד משהו מהצלחתה של בניית מכונת ההשפעה של נתניהו, זהו צעד בכיוון הנכון. אך אין בו את כל המרכיבים שמהם יכולים ליהנות המתמודדים על השלטון, בעיקר, הכרה בלתית מתפשרת וברורה בתמיכה בהם או בדרכם.

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני-אסטרטגי ומרצה עמית בביה"ס אריסון למינהל עסקים באוניברסיטת רייכמן